

Lesencei Értékmentők

Települési Értéktár Lesenceistvánd

tel:0630/589 3431
e-mail cím: muvelodesihaz@lesenceistvand.hu

1. Mária kápolna

Lesenceistvánd a Tapolcai-medence peremén, a Keszthelyi-hegység lábainál, a Lesence-patak mellett fekszik, határa dombok alatt, erdők és nádasok között húzódik.

Neve az István személynévből képződött, a megkülönböztető szerepű Lesence-előtag pedig a patak mellékére utal.

A település feletti Mária-hegyen álló kápolna építésének ideje nem ismert, annyi azonban bizonyos, hogy 1867-ben a hegyen élő Sólyomi család a kúriájukhoz közeli területre kért engedélyt kápolna építéséhez, így valószínűsíthető, hogy az 1870-es években készült el.

A kápolnától csodás kilátás nyílik az egész Tapolcai-medencére és a Balaton-felvidék tanúhegyeire.

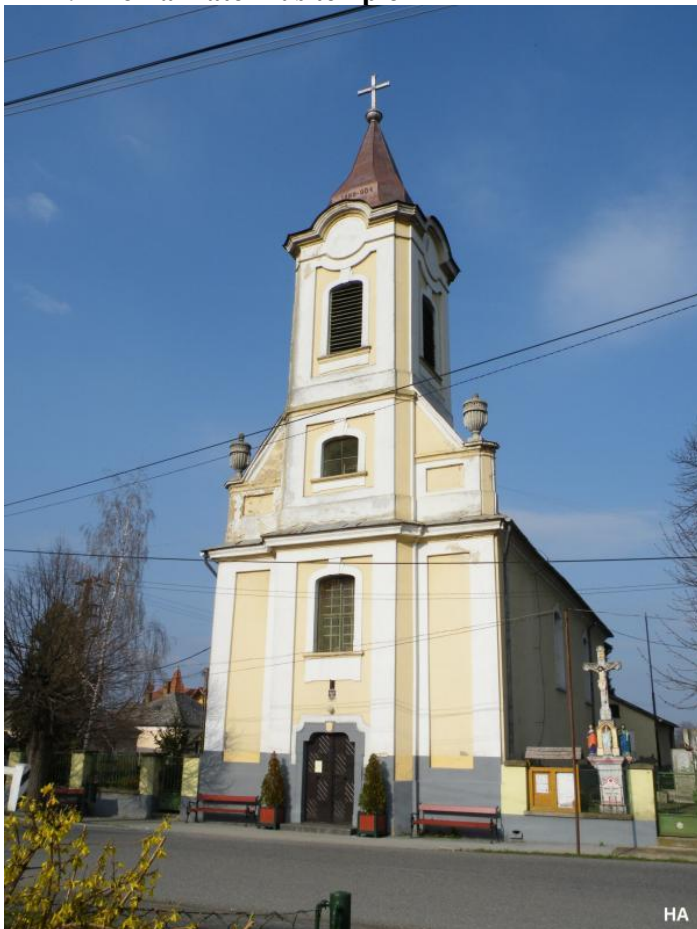
A kápolnához csodás jelenések sorát kapcsolják: a legtöbb mondaváltozatban szerepel egy nagy diófa, amely állítólag a kápolna helyén állt. Az arra járó szőlővigyázó csöszök többször nagy fényességre lettek figyelmesek, majd annak közepén megpillantották Szűz Máriát. A csöszök később Szűz Mária képet erősítettek a diófára, s ezt követően sok ember járt a képpel ékesített fához imádkozni. A csodás fényesség a mondák szerint többször megismétlődött, s amíg tartottak Szűz Mária látogatásai, a nevezetes diófa alatt mindig megmaradt a hó.

A mondák szerint az egykori diófa helyén építették fel a kápolnát. Bár érdekes, hogy a kápolna előtt jelenleg is két diófa áll.

Forrás: <https://csodalatosbalaton.hu/hirek/balaton/misztikus-kapolna-a-szokok-kozott-a-lesenceistvandi-maria-kapolna/>

2. Római katolikus templom

A Szent Jakab apostól tiszteletére szentelt római katolikus templom a középkori eredetű. 1755-ben építették újra. Végleges „késő barokk” formáját 1788-ban nyerte el. A templomban műemléki vörös márvány keresztelőkút és a szintén műemlékként védett fasípos orgona található. A templom mellett az I. és II. világháborúban elhunyt hősök emlékműve emelkedik. Műemléki védelem alatt áll a templom.

3. Bálint Sándor egyházi gyűjtemény

A szegedi piaristáknál érettségizett, majd a Ferenc József Tudományegyetemen szerzett magyar-történelem szakos tanári diplomát, közben egy évig (1924/1925-ben) a pesti egyetemen is tanult. 1930-tól a Néprajzi Intézetben Solymossy Sándor intézetvezető mellett díjtalan gyakornok. 1931-ben óraadó tanár a Szegedi Királyi Katolikus Tanítóképző Intézetben. 1934-től egyetemi magántanárrá habilitálták Solymossy Néprajzi intézetében *Az alföldi magyarság néprajza, különös tekintettel Szeged népére* témakörben. Bálint Sándor vállalta az Alföld-kutatást, az Alföld vallási néprajzának kutatását. Mind Solymossy, mind Sík Sándor helyeselte Bálint Sándor néprajzi tárgykörének megválasztását. 1945-ben belépett a Kereszténydemokrata Néppártba (amiben Demokrata Néppárttá válása után is megmaradt). A KDNP-nek a FKGP-vel kötött választási megállapodása alapján az 1945-ös választásokon egyike lett a két országgyűlési mandátumot szerzett (K)DNP-s politikusnak (a másik Eckhardt Sándor volt). Az 1947-es „kékcédulás választásokon” a Demokrata Néppárt országos listájáról jutott mandátumhoz, ezt azonban már nem töltötte ki; 1948-ban visszavonult a politikai szerepléstől, lemondott mandátumáról és kilépett a pártból. 1947–1965-ig egyetemi tanár. 1962-ben a történelemtudományok kandidátusa lett. Tanítási engedélyét 1950 és 1956 között megvonták, 1965-ben „rendszerellenes izgatás” vádjával felfüggesztett börtönbüntetésre ítélték. Mindkét időszakban mélységes, őszinte vallásos meggyőződése miatt szenvedett üldöztetést. 1966-ban kényszerű nyugdíjba vonult. Annyira erőteljes volt Szegeden a vallás-ellenesség, hogy egyik legjobb barátja, Ortutay Gyula sem tudott többet intézni, mint a kényszer-nyugdíjazás. Nyugdíjasként írta meg fő műveit, a *Karácsony, húsvét, pünkösd* (1973) és a *Szögedi nemzet* (1976) című monográfiáit. Főleg a Móra Ferenc Múzeum igazgatója, Trogmayer Ottó és egyes munkatársak, köztük Juhász Antal, Lele József segítették az ő kutatásait, műveinek közreadását. Halálát baleset okozta: Budapesten egy autó elé lépett. A szegedi Alsóvárosi temetőben helyezték örök nyugalomra.^[2]

Bálint Sándor számtalanszor járt és gyűjtött népi vallási szokásokat Sümegen, Nemesvitan, Lesencefaluban és környékén. A környékre került kispapjait is arra nevelte, hogy becsüljék meg, gyarapítsák és óvják a katolikus valláshoz kötődő hagyományokat és erejüket. Az egyházi gyűjtemény e szándék folytatása kíván lenni, ezért választotta névadójának a vallási hagyományok területén Bartók Béla, Kodály Zoltán példáját megvalósító hívőt avilághírű Bálint Sándort.

Forrás: [https://hu.wikipedia.org/wiki/B%C3%A1lint_S%C3%A1ndor_\(n%C3%A9prajzkut%C3%B3\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/B%C3%A1lint_S%C3%A1ndor_(n%C3%A9prajzkut%C3%B3))

4. Az első és második világháborúban elhunyt hősök emlékműve

Lesenceistvánd az I. világháború után emlékművet állított a háborúban elesett áldozatok emlékére. Az aránylag kisméretű szobor egy álló katonát ábrázol, puskája "Fegyvert lábhoz!" helyzetben. A posztamentesen található névsor 39 névből áll. A háta mögött áll a II. világháborús emlékmű.

A (1939-1945.) II. világháborúban elesett lesenceistváni áldozatok emlékére állította Lesenceistvánd település lakossága.

5. Szentháromság- szobor

Lesenceistvánd fő utcája, a Kossuth Lajos utca, a település leghosszabb utcája. A falu végén szép Szentháromság-szobrot találunk.

Egy kisebb magaslaton áll az alkotás, amely több szempontból érdekes. A zömök, nagy méretű talapzat mindhárom oldalára került felirat, a homlokoldaltól körbe haladva a következőképpen:

"Isten dicsőségére valamint a világháborúban hősi halált halt fiúk,
BAKOS MÁRTON és vőjük PETŐ JÓZSEF emlékére
állították Bakos József és neje Pupos Gizella 1919"

"Teljes Szentháromság egyesítsen szereteteinkkel minket,
ott hol elválás többé nem létezik."

"Hárman vannak kik bizonyosságot tesznek menybe
az Atya, az Ige és a Szentlélek,
és e három egy."

A talapzat három sarkán három szobra kapott helyet: Szűz Mária, Szent József és Szent Antal. Mindhárom szobra alatt olyan növényi ábrázolás látható, amelynek van szakrális jelentéstartalma: alma - a bűnbeesésre utalva; szőlőfürt - a bor, Jézus értünk ontott vérének jelképe; búzakalászosok - a kenyér, Krisztus testének szimbóluma.

A díszített fejezetű oszlop tetején hagyományos Szentháromság ábrázolás figyelhető meg. Az Atya jobbról egyik kezét a földgolyón nyugtatva másik kezében jogarral, a Fiú bal oldalt kereszttel a kezében, fölöttük közepén sugárnyalábbbban a Szentleket jelképező galamb.

A lesenceistvándi Szentháromság- szobor az előttünk járt nemzedékek ténúságtéteklét őrzi, reménynt erősít és felénk is árasztja a mély meggyőződést: a szeretet el nem múlik, mert az Isten szeret.

Források:

[1] A templom műemléki védelme - <https://www.muemlekem.hu/muemlek/show/9967>

[2] Lesenceistvánd, nevezetességek - <https://hu.wikipedia.org/wiki/Lesenceistv%C3%A1nd>

6. Kő-orra

Kilátás a Kő-orráról a Szent György- hegyre

A 400 méteres Kő orra nevezetű kilátópont kis kitérő az Országos Kéktúráról, de annál nagyobb élmény! Lépésről lépésre nyílik ki előttünk a Tapolcai-medence, melynek nyugati oldalán találjuk a legszebb panorámát.

A Kő orra beszédes név, ahogy egyre feljebb lépdelünk a füves domboldalon, eredete mégis némi magyarázatra szorul. Ahhoz, hogy követ lássunk, valójában beljebb kell merészkednünk az apró magaslat fái közé, az Öreg-erdőbe. Itt szembesülünk vele, hogy a Balaton-felvidék egy tipikus hegyén járunk: legalsó részein szőlőskertek és nyaralók sorakoznak, kissé feljebb füves lankáról nyílik balatoni panoráma, a legmagasabb régióban pedig napsütötte akácost találunk, amely egyébként sötét bazaltszlopok rejteke (alighanem innen a név).

De amiért egy túra során érdemes idelátogatni, az a lankás lejtő által mutatott széles kilátás: a Balaton és a szigetszerűen elkülönült tanúhegyek „összefoglaló” látványa. Tapolca és a Balaton között járva a tekintetünket, a Bakony előterében számos bazaltsapkás tanúhegyet látunk (pl. a két leglátványosabbat, a Badacsonyt és a Szent György-hegyet).

Forrás: <https://www.termesztjaro.hu/hu/poi/kilatohely/ko-orra/25879543/>

7. Szili domb

Szili család birtoka volt. A maga 327 méteres magasságával gyönyörű kép tárul elénk a Tapolcai-medencére a Badacsonnyal, Szigligeti várral és a Szent György-heggyel karöltve.

8. Lesence patak

Forrás:
<https://balatonfelvidek.hu/ltnivalk/lesence-patak-volgye/>

A Lesence-patak völgyében elterülő Lesence-vidék kistáj, három nagyobb tájegység peremterülete. A Balaton partja, a Bakony-hegység és a Keszthelyi-hegység közé beékelve, különleges része a Dunántúlnak.

Az Istvánd helységnév az István személynévből képződött. A megkülönböztető szerepű Lesence-előtag a patak mellékére utal. (Irodalom: FNESz 378.)

A Lesence-patak mellett települt falu. Határa 1720-ban dombok alatt, erdők és nádasok között fekszik – ezért a kevés szántója is vizenyős.

A Lesence-patak Uzsától északkeletre ered, Veszprém vármegyében. A patak forrásától kezdve déli irányban halad, Balatonedericsig, ahol beletorkollik a Balatonba.

A Lesence-patak vízgazdálkodási szempontból a Balaton-közvetlen Vízyűjtő-tervezési alegység működési területéhez tartozik.^[1]

Forrás: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Lesence-patak>,
<https://veszprembalaton2023.hu/projekt/unnep-a-lesence-patak-volgyeben>

9. Máté- kút

Forrás: <https://mapio.net/pic/p-12497550/>

Innen lehet inni a friss vízből

Oroszlánfejes kialakítású kifolyó a Máté-kútnál

A forrás jelenlegi foglalatának kialakítása az 1950-60-as években történt meg, közel 275 méteres szintmagasságban. A forrásház a forrásterület legnagyobb forrásának a befoglalásával létesült. A Máté-kútból eredő forrás vize homokból fakad, agyagos pannóniai rétegek határán a lösz alól. A kutat a helyiek és a hegyben élők a mai napig használják és takarítják. Vize tiszta és iható. Vízhozama jelenleg 1,8-2,0 l/p (szivárgó jellegű). A forrás a helybeliek jelentése és az irodalom szerint csökkenő vízhozamú, még sohasem apadt ki, de a vízhozama az időjárástól függően (beszivárgott csapadékmennyiség) ingadozó. A vízzáró réteg 2 méter mélységben még nem jelentkezik.

Mérés ideje	Vízhhozam (l/min)	Vízhőfok
1960	26,0	13,5
1999	4,0	13,0
2004	2,0	13,0

Forrás: <http://lesenceistvand.hu>

A címer alakja: háromszögű pajzs, borítók, díszek nélkül.

Színei: kék, zöld, ezüst és arany, ill. fekete az egyes színek találkozásánál, illetve a pajzs szélein, a település nevében, amely a pajzs ívét követi.

Alsó harmadában nem egyenes vonallal "vágott". A pajzs talpán, az alsó harmadban zöld színű domb van, amelyet a fölötte lévő kék mezőtől a domb vonalát követő ezüstcsík zár le.

Az ezüstcsíkon, ezüstszínnel a kápolna stilizált képe látható kék mezőben. A kápolna mellett - jobb oldalon - aranszínben három szelídgesztenye-levél egy levélnyélen és - bal oldalon - aranszínű szőlőfürt.

A címerképek, színek jelentése:

A címerpajzs formája, díszek nélkül a település honfoglalásig visszavezethető történetére utal, hisz az első címerpajzsok formája is hasonlóan egyszerű volt.

A domb jelzi a települést körül vevő dombos-lankás tájat, a zöld szín a megélhetést adó földet. A domb ívét követő ezüstszalag (csík) a település egyik nevét adó Lesence-patakot szimbolizálja.

A kék az ég, a levegő színe, amely nélkül nincs élet.

A kápolna a település legjellegzetesebb épülete, és ezüst színével utal az itt élők istenhitére.

A szelídgesztenye-levél, a szőlőfürt azt a növényi kultúrát jelenti, amely lehetővé tette és teszi a jövőben is - többek között - az itt élők megmaradását ezen a településen. Az arany szín utal a nap melegére, mint az élet egyik forrására.

A címerpajzs ívét követően a település neve van, fekete színben.

Forrás: <https://www.nemzetijelkepek.hu/lesenceistvand-kozseg>

A település rendeletben szabályozza a címer használatát.

LESENCEISTVÁND KÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZAT KÉPVISELŐ-TESTÜLETE

4/1999. (VII. 12.) Kt. számú r e n d e l e t e

A település címeréről, zászlajáról és pecsétjéről, valamint azok használatáról 123 (Egységes szerkezet.

Módosítással egybefoglalva és lezárva: 2012. május 31.)

11.

Keresztút

A Balaton-felvidéki interaktív bemutatótér kialakítása Lesenceistvádon (TOP-1.2.1-16-VE 1-2021-00023) című turisztikai projekt eredményeként 2023. decemberében elkészült a település legújabb turisztikai fejlesztése a 14 stációból álló Keresztút, amely a faluközpontot és az onnan 1,8 km-re található Mária kápolnát köti össze. A pihenőpadokkal felszerelt szakrális sétaút minden állomását az adott stáció témáját megjelenítő tűzzománc kálváriakép díszíti, amely a felvidéki iparművész Soós Csilla alkotása.

12.

Székelykapu

A Balaton-felvidéki interaktív bemutatótér kialakítása Lesenceistvádon (TOP-1.2.1-16-VE 1-2021-00023) című turisztikai projekt kapcsán volt lehetőség a Wildhoffer-házban kialakított helytörténeti és vallástörténeti állandó kiállítás berendezésére, melyet egy hagyományőrző székelykapun keresztül áthaladva nézhet meg a látogató. Pethő Sándor székelyföldi fafaragó mester alkotása.

Székelyföld nagy múltra visszatekintő, hagyományos kaputípusa a székelykapu.

A jellegzetes ácstechnikával készült kötött, fedeles nagykapu-típus a középkori város-, vár- és udvarházkapukból alakult ki, ezt a geneológiát az 1400-as évek végétől megsokszorozódó képi ábrázolásokból jól le lehet vezetni (pl. az 1493-as Schedel Világkrónika metszetei). E nagykapu-típus mind szerkezete, mind mérete alapján szervesen beilleszkedett az erődített kő- vagy téglafalba, mindig kemény fából készült, és védelmi funkciókkal rendelkezett. Nagy mérete lehetővé tette, hogy teherrel ellátott szekerek is átférjenek alatta. Már korai ábrázolásain is követhető a három oszlopos tagolás, a hónaljkötéses szerkezeti erősítés, a gyalogosok számára kiképezett külön kiskapus bejárat, valamint az egész szerkezetet átkötő és védő, konzolokon nyugvó fődélszerkezet. Ez az ácstechnika és szerkesztésmód az erődítési funkciók miatt a legpraktikusabb megoldás volt, éppen ennek köszönhetően tudta több évszázadon át uralni Európa vár- és városi építészetét. E középkorban általánosan elterjedt ácstolt kötött nagykapu-típus a 18. századra Nyugat-Európa területén visszaszorult, csupán szórványosan maradtak fenn példái – az erdélyi magyarságon kívül főként a német városépítészetben és Máramaros vidékének kisarchitektúrájában. Forrás: <https://www.hungarikum.hu/hu/content/sz%C3%A9kelykapu-0>

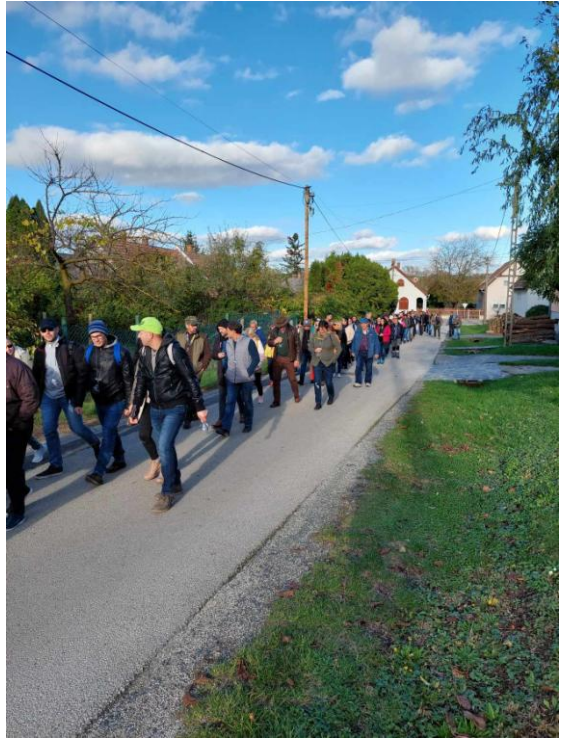
13.

Márton napi vigasságok

A Márton napi rendezvénysorozat közel 20 éve kezdődött a településen. Az óvoda intézményi keretein belül a hagyományokat ápolva szervezték a Márton napi programokat. A művelődési házzal együtt falusi szintre emelték a rendezvényt. Lámpás felvonulással indulnak a gyerekek és szülők az óvoda épületétől a művelődési házig. A művelődési ház udvarán eléneklik, eltáncolják a hagyományos gyerekdalokat, majd játékos, zenés, hagyományörző programok várják a kicsiket és nagyokat egyaránt. Civil kezdeményezésre jött létre a Bortúra, melynek célja megismertetni a helyiakkal, az ide látogatókkal a település szőlőhegyét, borait, bevonva a pincetulajdonosokat. A Bortúra általában 5 állomást érint, ahol kóstolásra van lehetőség, majd a nap végén egy vacsorával és jó hangulattal tér véget a kirándulás. A Márton napi vigasságok záró programja a Márton napi bál, ami már a felnőttek szórakozása, a bálon a helyi óvoda szülői szervezete vidám előadással szórakoztatja a közönséget, majd kezdetét veszi a hajnalig tartó bál.

A rendezvény bevételéből a helyi óvodát és művelődési házat támogatják.

14. A Jó Laci Betyár a település hírnevét öregbítő szellemi munkássága

Szijártó László

A Jó LaciBetyár

Ahogy az már a betyároknál járja, Szijártó László, teljes művésznevén „A jó LaciBetyár” is egy viharos éjszakán jött a világra. 1970-et írt a naptár, november volt, hóvihár.

„Nagy büszkeséggel tölt el, hogy lesenceistvándi vagyok, és az is, hogy az őseim Sümegről érkeztek annak idején a faluba. Aztán Révfülöpön töltöttem a gyerekkorom egy részét, majd házasként Zalaegerszegre kerültem, ahol gyermekeim iskolába jártak, de visszajöttem a Balatonhoz. Itt telepedtem le, mert a tó és környéke régi, nagy szerelmem, ami elbűvöl, és mindig lenyűgöz.” Így vall magáról. A jó LaciBetyár boldog embernek tartja magát, mert szép családja van, és olyan hivatása, ami a szenvedélye és passziója egyben. Vallja, hogy az ember életét mindig is meghatározza, amit otthon, a szüleitől látott, halott, ő bizony sok nótát tanult tőlük. Esténként Lesenceistvándon gyerekkorában körbeülték az asztalt, és nótáztak virradatig. Mindemellett már akkor imádta a természetet, a vidéki életet, az állatokat, különösen a lovakat, és a lovaglást már korán meg is tanulta. A nótázás mellett sokat olvasott, így a betyáréletről is, ami már gyermekként is érdekelte és rabul ejtette.

Öregapáim mást nem hagytak rám, mint a száz év alatt összegyűjtött lakodalmas hagyományokat. Apámtól nem kaptam sem vagyont, sem tartozást, a vőfélykedést viszont igen, mondja Ő.

A Jó LaciBetyár Szijártó László, számos programon részt vett Lesenceistvándon és környező településeken, meghatározó szereplője a Lesenceiktől a Balatonig szüreti rendezvénynek. Az Ő nevéhez fűződik a Lesenceistvándon 2015. szeptember 4-én hagyományteremtő céllal hirdetett Lesencei Betyár választás, amely azóta eleme a szüreti rendezvénynek. Vidám játékos jó hangulatú program mára már kiegészült és Lesencei Betyár és Répa Rozi választássá. Több videó klipp forgatásának helyszíne is Lesenceistvánd, bevonta az itt élőket, barátokat, akik szívesen voltak statisztái dalainak, amiben többször elhangzik Lesenceistvánd neve. 2001-ben mutatták be Koltai Gábor Sacra Corona című filmjét, melyben szerepet kapott és elhozta Lesenceistvándra a rendezőt egy filmvetítéssel egybekötött közönség találkozóra. Rendszeres támogatója a helyi Margaréta Nyugdíjas klubnak, tiszteletdíját a helyi közösségnek többször is felajánlotta. Bármerre is vigye az élet, Lesenceistvánd mindig a szíve közepe, melynek hangot is ad, ismeri mai napig az itt élőket, rendszeresen látogat a faluba, látogatja programjainkat és segíti azokat. Ötleteivel, erkölcsi, anyagi támogatásával hozzájárul, Lesenceistvánd jó hírnevéhez öregbíti azt.

KÉPVISELŐ – TESTÜLETI HATÁROZAT Lesenceistvánd Község Önkormányzata képviselő-testülete a kitüntetések és elismerő címek alapításáról és adományozásának rendjéről szóló 8/2022. (IX.08.) önkormányzati rendelete alapján a 2022. évben Szijártó László „Laci Betyár” részére „Lesenceistvándért” kitüntetést adományoz a településért éveken át végzett kiemelkedő tevékenységéért, mellyel jelentősen hozzájárult Lesenceistvánd Község fejlődéséhez, szellemi, anyagi gyarapodásához és a település tekintélyének, elismertségének növeléséhez. hogy a 2023.. napján megrendezésre kerülő falunapon a kitüntetéssel járó emlékérmét, valamint az oklevelet adja át.

Gróf Eszterházy Pál birtokából maradt cselédlakás, melyet a 1961-ben a Községi Tanács Végrehajtó Bizottsága kezdeményezésére óvoda épületté alakították. Az itt élő szegény családoknak lakhatást biztosítottak és megkezdődött az átalakítás. A faluban élők társadalmi munkával alakították át az óvoda céljára az épületet. Folyamatos működéssel 1962-ben nyitotta meg kapuit a Lesenceistvándi Napköziotthonos Óvoda és először lépett be kisgyermek az épületbe. Az épület folyamatosan szépült, átalakult az évtizedek alatt, míg elnyerte mai szép formáját. Jelenleg is óvodaként működik, kiegészült egy főzőkonyhával és megújult udvarral. 50 gyermek befogadására alkalmas.

